

Віктор ДРИЧИК,

Здобувач наукового ступеня к.держ.упр.

при академія ЛРІДУ НАДУ при Президентові України

ВОЛОНТЕР – МИРОТВОРЕЦЬ: ГОЛОВНА РОЛЬ КОЖНОГО ГРОМАДЯНИНА СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ, ЯК МЕХАНІЗМ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЮ ГРОМАДОЮ

З погляду в історію, перший крок як волонтера-управлінця здійснив ще у 1859 році швейцарець Анрі Дюнан, який випадково став свідком кровопролитної битви між італо-французськими та австрійськими арміями біля містечка Сольферино на півдні Італії. Саме цьому молодому швейцарцю, на той час, вдалося стати ініціатором руху серед місцевого населення та організувати спільними зусиллями рух інших волонтерів громади для надання допомоги виключно всім пораненим в бою, незалежно до яких воюючих сторін вони відносилися. Це був перший випадок у Європі безкорисливої допомоги страждаючим, що стало чинником формування та заснування міжнародної організації Червоного Хреста, і з того часу, мільйони волонтерів щодня вносять свою частку допомоги в самі різноманітні сфери людської діяльності, чи то проблеми людей через хвороби, чи самотність, чи важкі життєві обставини, а також воєнні конфлікти, природні та техногенні катастрофи – це далеко не всі ті проблемні питання, на захист яких і створений рух волонтерів. По суті головний чинник – це захист життя та здоров'я людей, забезпечення поваги до людської особистості. Ця добровільна діяльність, яка в першу чергу не повинна містити і краплину комерційної вигоди, ці одвічні істини милосердя, людяності, співчуття та взаємодопомоги на сьогоднішній день в нашій країні практично перетворилася в унікальний тотальний рух все державного масштабу. Головним рушійним чинником, що утворив таку лавину волонтерського потоку являються страшні події на сході нашої держави, а саме Луганській та Донецькій області. Описати всі моменти волонтерської діяльності не тільки тяжко, але й неможливо. Тому що всі корисні справи волонтера як правило добровільні і більшість людей присвячує лише декілька годин на тиждень, поєднуючи свою основну зайнятість і громадську діяльність. Ця часткова зайнятість дає можливість втілення сильної особистої мотивації, а на фоні знання проблем спільноти, членами якої і являється більшість волонтерів отримується неймовірно високий результат цієї роботи. Нормативно-правовою базою у даній сфері правового регулювання є наступні акти: Закон України "Про волонтерську діяльність" від 19 квітня 2011 року; Закон України "Про страхування" від 7 березня 1996 року; Закон України "Про соціальні послуги" від 19 червня 2003 року; Закон України "Про благодійництво та благодійні організації" від 16 вересня 1997 року; Закон України "Про соціальну роботу з дітьми та молоддю" від 21 червня 2001 року; Закон України "Про особливості забезпечення

громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів" від 8 липня 2011 року; Закон України "Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства" від 22 вересня 2011 року; Указ Президента України "Про Стратегію державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні та першочергові заходи щодо її реалізації" від 24 березня 2012 року № 212. Але діюча законодавча база має ряд обмежень для тотального розвитку волонтерської діяльності. Це стосується питання набуття статусу «волонтерська організація», обмеження за віком, також важливим залишається питання страхування. Тому такий важливий факт добровільної активності громадян фіксується на низькому рівні.

І ось 5 березня 2015 року Президент України Петро Порошенко підписав Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо волонтерської діяльності», який сприятиме розвитку волонтерського руху України та підвищує якість надання волонтерської допомоги руху в Україні та підвищує якість надання волонтерської допомоги, а також є ефективним механізмом регулювання правовідносин, що виникають в процесі провадження волонтерської діяльності та сприяють розвитку волонтерського руху. Закон також визначає напрями волонтерської діяльності, уточнює терміни «волонтерська діяльність», та «волонтер», знімає обмеження для здійснення волонтерської діяльності організаціям та установам, уточняє права та обов'язки волонтерів, пояснює особливості відшкодування витрат, пов'язаних з цією діяльністю. [1]

По всьому світу, волонтерська діяльність є актуальною і важливою з цілої низки причин. По-перше, як свідчить багаторічний досвід використання праці волонтерів, це ефективний спосіб вирішувати складні проблеми окремої людини, суспільства та довкілля, які часто виникають на ґрунті недостатньої турботи про суспільне благо. По-друге, волонтерська діяльність приносить у соціальну сферу нові, як правило, творчі та сміливі ідеї щодо вирішення найгостріших і найскладніших проблем. Тому саме завдяки йому безвихідні, на перший погляд, ситуації знаходять своє вирішення. По-третє, волонтерська діяльність – це спосіб, за допомогою якого кожний представник суспільства може брати участь у покращенні якості життя. По-четверте, це механізм, за допомогою якого люди можуть прямо адресувати свої проблеми тим, хто здатний їх вирішити.

Але, на фоні глобального руху під добровільною і безкоштовною допомогою іншим, хочеться об'єднати ще одне, не менш важливе поняття - миротворець.

Чи завжди звиклий нам образ миротворця - військовослужбовця з самим сучасним озброєнням - дає підстави надіятись на те, що силовий метод втручання в ту чи іншу конфліктну ситуацію розв'яже та усуне всі проблемні питання? Можливо замість залякування зброєю працівник гуманітарного напрямку матиме більший ефект в досягненні будівництва миру?

В засобах масової інформації слово «миротворець» зустрічається тоді, коли хочуть повідомити про можливу роль військової підтримки, в англomовному оточенні переважає інший вимір розуміння цього слова. По перше, на міжнародній мові глобального світу, що стала англійською, однозначно слово «миротворець» перевести неможливо. Існує *peaceworker*, що частіше за все означає цивільного, неозброєного члена громадської організації, працюючого над вирішеннях проблем насилля та конфліктів. Існує поняття *peacebuilding*, що означає широкий спектр дій для закінчення конфлікту, новоутворення мирних зв'язків і створення умов при яких конфліктів більше нікому не хочеться, а регіон процвітає. Існує ще *peacekeeping*, *peace work*, *conflict resolution* і тільки *peacemaking* означає миротворця в звичному для нас контексті – солдат, як правило іноземний, зі зброєю. Приклад такої роботи показує професор Нансенської академії в Лілехаммері, Норвегія, Стейнар Брін. В 2009 році ця людина за побудову миру шляхом встановлення діалогу висувалась на Нобелівську премію. На думку Бріна «розподіл людей по географічному, мовному, історичному фактору в реальності не існує. Цей конфлікт створюється між нами, і це конфлікт наповнює їх змістом та робить реальністю, а не навпаки». [2]

Отже демаркація кордонів наших суперечностей, а не встановлення контролю на певних територіях впливу силовим методом - це той ключовий напрямок роботи сьогодення, який повинен торкнутися всіх членів суспільства, територіальних громад та й просто громадян, як нашої держави, так і держави, що виступає в ролі агресора, і обов'язково громадян, що знаходяться на окупованих територіях. Для прикладу коаліція патріотичних сил Донбасу, яка об'єднує 15 громадських організацій з Донецької та Луганської областей, оприлюднила стратегію врегулювання кризи на сході України, що передбачає низку заходів невоєнного характеру. Дати асиметричну "гібридну відповідь" на гібридну війну проти України – така основна ідея розробленої Коаліцією патріотичних сил Донбасу (КПСД) стратегії з врегулювання воєнної кризи. Її автори пропонують, зокрема, проголосити підконтрольні сепаратистам райони Донецької та Луганської областей окупованими Росією територіями та відмовитись від спроб відвоювати ці території військовими методами. Разом з твердим невизнанням "ДНР/ЛНР", Києву активісти пропонують оголосити про тимчасову відмову від продовження воєнної боротьби через пріоритетність людського життя, йдеться в тексті стратегії. [3] Це дасть змогу покласти відповідальність за стан справ у цих районах на країну-агресора, а також дасть розуміння свого статусу людям, які перебувають в стані заручників, що обов'язково визнати на державному і міжнародному рівні. Громадські діячі визнають, що найбільшою проблемою є не воєнні поразки чи гуманітарна криза, а брак порозуміння між владою та місцевим населенням, брак очевидної логіки розвитку подій, яка б дозволила людям планувати своє життя і розуміти свій статус. Крім того роль пропаганди очевидна, «дякуючи» передавальним пристроям та телевежам, де на українських частотах незаконно мовить російське телебачення та радіо, зріс рівень підтримки терористів з 20

відсотків до 80, з травня 2014 року до зими 2014-2015 року. Це говорить про те, що отруєння свідомості наших громадян матиме явно більші наслідки, ніж тактична перемога в вуличному бою підрозділу. І сумнівно, що ці наслідки будуть ліквідовані за декілька років, навіть при повному усуненні конфлікту на Сході нашої держави. До речі, дуже показові оцінки начальника Генерального штабу ВС РФ Валерія Герасімова, зроблені ним ще далеко до повномасштабних дій в доповіді на засіданні Академії військових наук РФ в лютому 2013 року : «Виросла роль невійськових способів в досягненні політичних і стратегічних цілей, які серед випадків по своїй ефективності значно перевищують силу зброї. Співвідношення невійськових і військових мір 4:1. Акцент зміщується в сторону широко застосування політичних, економічних, інформаційних, гуманітарних і інших невійськових заходів».

Якщо продовжувати про роль невоєнної складової, запровадження тотальної економічної блокади окупованої території – важливий момент боротьби без зброї. І якщо притягувати порушників цієї санкції до карної відповідальності – ефективність буде більш відчутною, ніж стрільба з важкої артилерії. Звичайно ж, громадяни України не повинен бути покинутим на окупованій території. Посередництво таких організацій як Червоний хрест, разом з волонтерським рухом та активними громадськими організаціями – основа майбутньої комплексної програми, затверджено на самому вищому державному рівні. Створення пільгового економічного режиму для переселенців у вигляді комплексної державної програми - ще один крок деескалації конфлікту. Для прикладу координатори проекту коаліції патріотичних сил Донбасу ініціюють такий проект і головними чинниками там будуть створення робочих місць та забезпечення житлом або надання пільг на отримання житла. Людям має бути вигідно виїжджати з окупованих територій – вважають громадські діячі. Вони пропонують запровадити пільговий режим підприємницької діяльності для переселенців, і навіть скласти реєстр порожніх житлових будівель, особливо в селах, які можуть бути надані переселенцям. Такий підхід сприятиме розвитку аграрного сектору і іншим соціально-економічним факторам.

Отже в вирішенні питань невоєнного характеру як основної стратегії врегулювання воєнної кризи на Сході України головним чинником являється відмова від продовження воєнної боротьби через пріоритетність людського життя, оголошення частини Донецької та Луганської області тимчасово окупованою територією, щоб перейти в фазу боротьби мирними , невійськовими методами. Такий стереотип мислення, ніби нелогічного формату, враховуючи реальне фронтове сьогодення, дасть змогу оволодіти тисячам людей потужною зброєю – свідомою і достовірною інформацією, яка можливо в мільйони разів перевищує еквівалент любого вигаданого людством озброєння. І та уявна лінія демаркації вогню, скоріше всього немотивованих суперечностей, що в першу чергу проходить в нашій свідомості і призвело до такої катастрофи, просто розчиниться в просторі, натикаючись на тверді форпости оборони людської обізнаності і спільної рішучості. Саме тут, саме на такому етапі сучасної війни, яка балансує на

межі «відкритої» та «гібридної», роль волонтера-миротворця, який традиційно відступає від масштабу тотальної допомоги в плані матеріальних засобів та моральної підтримки, а вступає у фазу мирного діалогу з метою усунення конфлікту в першу чергу на рівні громади.

Тобто словесні кулі, інформаційні снаряди та закладені масмедійні провокаційні фугаси – сила більшої руйнації, чим порох, свинець та тротил. І захист від цієї новітньої зброї – ніяк не важке озброєння чи система протиракетної оборони. Ось тут волонтер – миротворець і є потужна і надфективна зброя оборонного характеру. І тут не потрібно розвіювати геополітичні замисли Кремля щодо перехоплення світового лідерства чи розпаду Євросоюзу - потрібно діяти на звичайно рівні громадських організацій з певним розвитком стратегічного плану дій, конкретною реалістичною програмою сьогодення та ефективною зміною вертикалі управління. І в першу чергу – це відповідь на всі хвилюючі і першочергові питання нашого суспільства.

Список використаних джерел

1. Президент підписав закон про волонтерську діяльність. – Електронний ресурс - <http://www.newsru.ua/ukraine/30mar2015/presidentvolonter.html>
2. Волинська Ю. «В Кременчуге состоится встреча с норвежским конфликтологом Стейнаром Брином» По матеріалам сайту ТЕЛЕГРАФ [електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.telegraf.in.ua/kremenchug/2015/03/11/v-kremenchuge-sostoitsya-vstrecha-s-norvezhskim-konfliktologom-steynarom-brinom_10043722.html